

Flower Album

University of Tartu Library
calendar 2023

Lillealbum

Tartu Ülikooli raamatukogu kalender 2023

TARTU ÜLIKOO
raamatukogu

Tartu Ülikooli raamatukogus leidub hulk taimepilte sisaldavaid käsikirju ja raamatuid, millest nii mõndagi oleme juba varasemates kalendrites tutvustanud. 2023. aasta kalendrit kaunistavad lillepildid pärinevad ülikooli joonistuskoolile kuulunud kogust, mille näidisjoonistusi õpilased käe harjutamiseks kopeerisid. Raamatukogus talletatakse 27 sellist guaššmaali.

Praktilisi kunstiteadmisi sai Tartu Ülikoolis omandada alates 1803. aastast, mil siia võeti tööle joonistamisõpetaja ja vasegravöör. Sellesse ametisse kutsuti Saksamaalt Karl August Senff (1770–1838), kes oli kunsti õppinud Leipzgis ja Dresdenis ning kellel olid Tartuga perekondlikud sidemed juba varasemast ajast. Senff õpetas siin kunstihuvilisi tudengeid ja eraõpilasi üle 30 aasta ning tema mõju kohalikule kunstielule on raske ülehinnata.

Üheks tema töö väljundiks sai näidislehtede valmistamine kunstiõppeks. Sellised eeskujuvihikud olid tollal väga populaarsed ja laialt levinud. Enda sõnutsi valmistas ta aastate jooksul lillede ja puuviljade, puude ja maastike ning geomeetriliste vormide kujutamise harjutamiseks 69 näidislehte, mis ilmusid seitsmes vihikus. Neile lisandus põhjalik geomeetrilise joonestamise õpik.

Esimesed varjundirikkas akvatintatehnikas trükitud lillede ja puuviljade piltidega vihikud ilmusid müüki 19. sajandi teise kümnendi alguses. Senffi kunstiõpetuse metoodikas oli lillede joonistamine oluline etapp enne üleminekut maastiku ja inimese kujutamisele. Ta põhjendab seda esimese vihiku eessõnas: „Ma ei tea ühtki [ruumilist] keha peale lillede, mille abil algaja saaks niivõrd kergesti õppida nii valguse ja varju reeglite rakendamist kui ka eri toonide maitsekat kokkusobitamist. [...] Alles see, kelle silm on õppinud kergelt haarama ja tundma iga üksiku tooni mitmekesisust ja pidevat vaheldumist vastavalt oma vormile ja ruumile [...], on valmis maitsekalt esitama ka üksikasjalikumaid joonistusi [...]“.

Sellest, et Senffi lillevihikuid agaralt eeskujuna kasutati, annavad tunnistust arvukad koopiad Eesti muuseumide kogudes. Vihikutes ilmunud gravüüride eeskujuna kasutas Senff ka siinses kalendris reprodutseeritud guašše, nt päevalille- ja sirelipilt ilmusid graveerituna kolmandas vihikus.

Kuid kas Senff oli ka guaššide autor? Täit kindlust selles pole, sest vaid üks guašš on signeeritud tema nimega. 25 pildil, mis on teostuselt küllaltki ebahühtlase tasemega, puudub signatuur. Ühelt suuremalt lillekompositsioonilt leiame aga hoopis Johann Samuel Arnholdi (1766–1828) nime. Selle Dresdeni lähedal asuva

Meisseni portselanivabriku kunstikoolis õppinud ja hiljem seal samas õpetanud kunstniku loomingu põhiosa moodustavadki just akvarellis ja guašis lillemaalid, millega nii mõnedki Tartu pildid on küllalt sarnased. Sealjuures ilmus ka Arnholdilt 19. sajandi alguskümnendil trükituna mitu näidisjoonistuste vihikut lilledest ja puuviljadest.

Pole teada, et Senffil ja Arnholdil oleks olnud otsest kokku puudet või veel enam – et Senff oleks Arnholdilt õpetust saanud, ent mõlemad mehed tegutsesid 18. ja 19. sajandi vahetusel Dresdenis. Seda, et Senffi valduses oli teisigi Arnholdi töid, kinnitab ka see, et ühe Arnholdi loodud lillepildi müüs ta 1807. aasta alguses ülikooli kunstimuseumile.

Tartusse asudes tõi Senff kaasa mitu kastitait õppevahendeid ja nende hulgas võis juba siis leiduda lillepilte. Senffi õpilane ja ametijärglane, hilisem joonistuskooli juhataja August Matthias Hagen (1794–1878) kirjutab oma mälestustes: „Vajadus sundis Senffi akvatintas söövitama ja välja andma eeskujulehti algajatele. [...] Need olid lilled Arnholdi guaššmaalide järgi, mida väga imetleti ja palju kopeeriti [...]“.

Niisiis oli Arnholdi loodud eeskujusid Hageni sõnutsi rohkem kui see üks, mis kannab tema signatuuri. Aga kui palju? Kahjuks ei anna sellele küsimusele vastust ka ametlikud kirjalikud allikad. Joonistuskoolile kuulunud 30 guaššvärvidega maalitud lillepilti (kolm pilti on järelikult aegade jooksul kaduma läinud) on loetletud küll joonistuskooli nõõriraamatus, kus on kirjas kõik koolile kuulunud varad, kuid ühtegi viidet guaššide autori(te)le sealt ei leia.

Jättes autorsuse küsimuse edasiseks lahendamiseks, saame aga rõõmuga tõdeda, et pea kõik guaššidel kujutatud taimed on meile tuttavad ka Eestimaa koduaedadest: roos, tulp, iiris, päevalill, pärdiklill, sirel, kuslapuu, kassitapp, kirss jne. Senffi biograaf Wilhelm Neumann kirjutab, et ka kunstniku enda väikses aias Tartus Tiigi tänava alguses, kust avanes avar vaade anatoomikumile ja tähetornile Toomemäel, kasvas palju ilusaid ja muu hulgas haruldasi lilli, kusjuures sortimendi laiendamiseks saatsid Senffile Saksamaalt postiga seemneid tema ema ja vend Karl Friedrich.

Kalendrisse valitud lillepildid, olgu need siis Senffilt või Arnholdilt, pakuvad silmailu ja äratundmisrõõmu terveks aastaks. Kes soovib, saab proovida mõnd lillekimpu või õit ka ise järele joonistada, nii nagu seda tehti 220 aastat tagasi rajatud ülikooli joonistuskoolis.

The University of Tartu Library holds a number of manuscripts and books containing plant images, some of which we have already presented in our previous calendars. The flower images decorating the calendar for 2023 come from the collection that belonged to the University of Tartu Drawing School, whose model drawings were copied by the students for the sake of practice. The Library holds 27 such gouache paintings.

Practical education in the field of art became available at the University of Tartu from 1803, when a drawing teacher and copper engraver was employed by the University. The man who was invited to this position was Karl August Senff (1770–1838) from Germany, who had studied art in Leipzig and Dresden and had family ties to Tartu from earlier times. Senff taught university students and tutees here for more than 30 years, and his influence on the local artistic life cannot be overestimated.

Among other things, he created model sheets for teaching art. Such model booklets were very popular and widespread at the time. According to Senff, he produced 69 model sheets over the years to help students practise depicting flowers and fruits, trees and landscapes, and geometric forms; these appeared in seven booklets. In addition, he wrote a comprehensive textbook of geometric drawing.

The first booklets with images of flowers and fruits printed in the richly shaded aquatint technique appeared for sale at the beginning of the second decade of the 19th century. In Senff's art teaching methodology, drawing flowers was an important stage before moving on to the depiction of landscapes and people. He justifies this in the preface to the first booklet: „I know of no [spatial] body except flowers by means of which a beginner can so easily learn not only the application of the rules of light and shade, but also the tasteful matching of different tones. [...] Only he whose eye has been trained to be able to easily grasp and feel the variety and constant alternation of each individual tone according to its form and space [...] is ready to create more detailed drawings with taste [...].“

Numerous copies in the collections of Estonian museums testify to the fact that Senff's flower booklets were actively used as models. Senff also used the gouaches reproduced in this calendar as models for the engravings that appeared in the booklets; for example the sunflower picture and the lilac picture appeared engraved in the third booklet.

But was Senff also the author of the gouaches? It is not quite certain, because only one gouache is signed with his name. 25 pictures, whose level of execution is rather uneven, do not have a signature. However, one larger flower composition bears the name of Johann Samuel Arnhold (1766–1828) instead. Arnhold had studied at the art school

of Meissen porcelain factory near Dresden and later taught there. The bulk of his work is made up of flower paintings in watercolour and gouache, to which some of the pictures in Tartu are quite similar. Moreover, several booklets of model drawings with flowers and fruits by Arnhold were published in the first decade of the 19th century.

As far as we know, there was no direct contact between Senff and Arnhold, or even more – Senff did not study under Arnhold, but both men worked in Dresden at the turn of the 18th and 19th centuries. The fact that there were other works by Arnhold in Senff's possession is also confirmed by the information that he sold a flower image created by Arnhold to the University of Tartu Art Museum in early 1807.

When Senff moved to Tartu, he brought along several boxes full of teaching aids, and these may already have included images of flowers. Senff's student and successor August Matthias Hagen (1794–1878), later head of the Drawing School, writes in his memoirs: „Necessity forced Senff to etch in aquatint and to publish model sheets for beginners. [...] These were flowers created after Arnhold's gouaches, which were greatly admired and often copied [...].“ Thus, according to Hagen, there were more models created by Arnhold than the one that bears his signature. But how many? Unfortunately, even official written sources do not answer this question. 30 flower images painted in gouache that belonged to the Drawing School (consequently, three images have been lost over time) are listed in the Drawing School's register, where all the possessions of the School have been recorded, but no reference to the author(s) of the gouaches can be found there.

While the question of authorship remains to be resolved in the future, we are happy to state that almost all the plants depicted in the gouaches are familiar to us from Estonian home gardens: rose, tulip, iris, sunflower, monkey flower, lilac, honeysuckle, bindweed, cherry, etc. Senff's biographer Wilhelm Neumann writes that the artist's own small garden at the beginning of Tiigi Street in Tartu, which overlooked the Anatomical Theatre and the Observatory on the Cathedral Hill, also grew many beautiful and, among others, rare flowers, and his mother and brother Karl Friedrich sent him seeds by post from Germany to expand the assortment.

The flower images selected for the calendar, be they created by Senff or by Arnhold, please the eye and bring the joy of recognition for the whole year. Those who wish can try to copy a bouquet of flowers or a bloom themselves, just as it was done at the University of Tartu Drawing School, which was founded 220 years ago.

2023

JAANUAR / January

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
							1 Uusaasta
1	2	3 ^r Vabadussõjas võidelnute mälestuspäev	4	5	6 Kolmekuningapäev	7	8
2	9	10	11	12	13 Nuudipäev	14 Taliharjapäev	15
3	16	17 Tõnisepäev	18	19	20	21	22
4	23	24	25 Tatjanapäev; paavlipäev	26	27 Holokausti mälestuspäev	28	29
5	30 ^r Eesti kirjanduse päev	31					

2. jaanuar – Tartu Ülikooli rektori uusaastavastuvõtt ülikooli töötajatele
2 January – Tartu University rector's New Year's reception for university employees

23. jaanuar – Tartu Ülikooli raamatukogu kauaaegse direktori Friedrich Puksoo (1890–1969) 133. sünniaastapäev
23 January – 133rd birthday of Friedrich Puksoo (1890–1969), long-time director of the University of Tartu Library

2023

VEEBRUUAR / February

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
5			1	2 ^r <i>Tartu rahulepingu aastapäev; küünlapäev</i>	3	4	5
6	6	7	8	9 <i>Luuvalupäev</i>	10	11	12
7	13	14 <i>Valentinipäev</i>	15	16 <i>Leedu iseseisvuspäev</i>	17	18	19
8	20	21 <i>Vastlapäev</i>	22 <i>Tuhkapäev; peetripäev</i>	23	24 ^r <i>Eesti Vabariigi aastapäev; madisepäev</i>	25	26
9	27	28					

2023

MÄRTS / March

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
9			1	2	3	4	5
10	6	7	8 Rahvusvaheline naistepäev	9	10	11	12
11	13	14 Emakeelepäev	15	16	17	18	19
12	20 Kevadine pööripäev	21	22	23	24	25 Paastumaarjapäev	26 Üleminek suveajale
13	27	28	29	30	31		

2023

APRILL / April

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
13						1 Karjalaskepäev	2 Palmipuudepäha
14	3	4	5	6	7 Suur reede	8	9 Esimene ülestõusmispäha
15	10	11	12	13	14 Künnipäev	15	16
16	17	18	19	20	21	22	23 ^r Veteranipäev; jüripäev
17	24	25	26	27	28	29	30 Volbripäev

2023

MAI / May

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
18	1 Kevadpüha	2	3	4	5	6	7
19	8	9 ^r Euroopa päev	10	11	12	13	14 ^r Emadepäev
20	15	16	17	18 Taevasinispüha	19	20	21
21	22	23	24	25	26	27	28 Esimene nelipüha
22	29	30	31				

2023

JUUNI / June

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
22				1 ^r <i>Lastekaitsepäev</i>	2	3	4 ^r <i>Eesti lipu päev</i>
23	5	6	7	8	9	10	11
24	12	13	14 ^r <i>Leinapäev</i>	15	16	17	18
25	19	20	21 <i>Suvine pööripäev</i>	22	23 ^r <i>Võidupüha</i>	24 ^r <i>Jaanipäev</i>	25
26	26	27	28	29 <i>Peeterpaulipäev</i>	30		

23. juuni – Tartu Ülikooli raamatukogu 221. aastapäev
23 June – 221st anniversary of the University of Tartu Library

29. juuni – Tartu linna päev
29 June – Tartu City Day

2023

JUULI / July

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
26						1	2 Heinamaarjapäev
27	3	4	5	6	7	8	9
28	10	11	12	13 Mareta- ehk karusepäev	14	15	16
29	17	18	19	20	21	22 Madlipäev	23
30	24	25 Jaagupipäev	26 Annepäev	27	28	29	30
31	31						

2023

AUGUST / August

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
31		1	2	3	4	5	6
32	7	8	9	10 <i>Lauritsapäev</i>	11	12	13
33	14	15 <i>Rukkimaarjapäev</i>	16	17	18	19	20 ^r <i>Taasiseseisvumispäev</i>
34	21	22	23 <i>Kommunismi ja natsismi ohvrite mälestuspäev</i>	24 <i>Pärtlipäev</i>	25	26	27
35	28	29	30	31			

28. august – Tartu Ülikooli raamatukogu esimese direktori professor Johann Karl Simon Morgensterni (1770–1852) 253. sünniaastapäev
28 August – 253rd birthday of Professor Johann Karl Simon Morgenstern (1770–1852), the first director of the University of Tartu Library

2023

SEPTEMBER / September

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
35					1 ^r Teadmistepäev	2	3
36	4	5	6	7	8 Ussimaarjapäev	9	10 ^r Vanavanemate päev
37	11	12	13	14	15	16	17
38	18	19	20	21 Madisepäev; ülemaailmne rahupäev	22 Vastupanuvõitluse päev	23 Sügisene pööripäev	24
39	25	26	27	28	29 Mihklipäev	30	

4. september – Tartu Ülikooli 2023/2024. õppeaasta avaaktus
4 September – opening ceremony of the academic year 2023/2024 at the University of Tartu

21. september – Tartu Ülikooli mälestuspäev Raadi kalmistul
21 September – commemoration day of the University of Tartu at Raadi cemetery

2023

OKTOOBER / October

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
39							1 Omaavalitsuspäev
40	2	3	4	5 Õpetajate päev	6	7	8
41	9	10	11	12	13	14 Kolletamispäev	15
42	16	17	18	19	20	21 Hõimupäev	22
43	23	24	25	26	27	28 Simunapäev	29 Üleminek talveajale
44	30	31					

2023

NOVEMBER / November

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
44			1 Pühakutepäev	2 Hingedepäev	3	4	5
45	6	7	8	9	10 Mardipäev	11	12 ^r Isadepäev
46	13	14	15	16 Taassünni päev	17	18 Läti iseseisvuspäev; akadeemilise pärandi päev	19
47	20	21	22	23	24	25 Kadripäev	26 Kodanikupäev
48	27	28	29	30			

2023

DETSEMBER / December

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
48					1	2	3 Esimene advent
49	4	5	6 Nigulapäev	7	8	9	10 Teine advent
50	11	12	13 Luutsinapäev	14	15	16	17 Kolmas advent
51	18	19	20	21 Toomapäev	22 Talvine pööripäev	23	24 Neljas advent; joululaupäev
52	25 Esimene jõulupüha	26 Teine jõulupüha	27	28 Süütalastepäev	29	30	31 Vana-aasta

2024

Jaanuar / January

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
1	1	2	3	4	5	6	7
2	8	9	10	11	12	13	14
3	15	16	17	18	19	20	21
4	22	23	24	25	26	27	28
5	29	30	31				

Veebruar / February

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
5				1	2	3	4
6	5	6	7	8	9	10	11
7	12	13	14	15	16	17	18
8	19	20	21	22	23	24	25
9	26	27	28	29			

Märts / March

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
9					1	2	3
10	4	5	6	7	8	9	10
11	11	12	13	14	15	16	17
12	18	19	20	21	22	23	24
13	25	26	27	28	29	30	31

Aprill / April

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
14	1	2	3	4	5	6	7
15	8	9	10	11	12	13	14
16	15	16	17	18	19	20	21
17	22	23	24	25	26	27	28
18	29	30					

Mai / May

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
18			1	2	3	4	5
19	6	7	8	9	10	11	12
20	13	14	15	16	17	18	19
21	20	21	22	23	24	25	26
22	27	28	29	30	31		

Juuni / June

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
22						1	2
23	3	4	5	6	7	8	9
24	10	11	12	13	14	15	16
25	17	18	19	20	21	22	23
26	24	25	26	27	28	29	30

Juuli / July

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
27	1	2	3	4	5	6	7
28	8	9	10	11	12	13	14
29	15	16	17	18	19	20	21
30	22	23	24	25	26	27	28
31	29	30	31				

August / August

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
31				1	2	3	4
32	5	6	7	8	9	10	11
33	12	13	14	15	16	17	18
34	19	20	21	22	23	24	25
35	26	27	28	29	30	31	

September / September

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
35							1
36	2	3	4	5	6	7	8
37	9	10	11	12	13	14	15
38	16	17	18	19	20	21	22
39	23	24	25	26	27	28	29
40	30						

Oktoober / October

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
40		1	2	3	4	5	6
41	7	8	9	10	11	12	13
42	14	15	16	17	18	19	20
43	21	22	23	24	25	26	27
44	28	29	30	31			

November / November

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
44					1	2	3
45	4	5	6	7	8	9	10
46	11	12	13	14	15	16	17
47	18	19	20	21	22	23	24
48	25	26	27	28	29	30	

Detsember / December

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
48							1
49	2	3	4	5	6	7	8
50	9	10	11	12	13	14	15
51	16	17	18	19	20	21	22
52	23	24	25	26	27	28	29
1	30	31					

Kalendri koostaja / *compiled by* Moonika Teemus, kujundaja / *design by* Lilian Mengel,
toimetaja / *edited by* Helika Mäekivi, tõlkija / *translated by* Sulo Lembinen
Tartu Ülikooli raamatukogu / *University of Tartu Library* • W. Struve 1, 50091 Tartu, Estonia
Telefon / *phone* +732 737 5702 • E-post / *e-mail* library@ut.ee • utlib.ut.ee